

Ауыл мектептерінің 9-11 (12) сынып оқушыларына арналған жалпы
білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың үшінші
(облыстық) кезеңі

Тесттер
География-9 сынып

1. Уганда астанасы:
  - A. Кигали
  - B. Бужумбура
  - C. Кампала
  - D. Киншаса
  - E. Додома
2. Төмендегілердің ішінен ауданы ең кіші елді таңдаңыз:
  - A. Судан
  - B. Моңғолия
  - C. Алжир
  - D. Сауд Арабиясы
  - E. Индонезия
3. Ең көп таралған діні басқа елдерден ерекшеленетін елді таңдаңыз:
  - A. Тайланд
  - B. Мьянма
  - C. Лаос
  - D. Камбоджа
  - E. Вьетнам
4. Тізімнен қышқылды эффузивті магмалық жынысты таңдаңыз:
  - A. Риолит
  - B. Базальт
  - C. Гранит
  - D. Кварцит
  - E. Диорит
5. Шөгінді жыныстардың пайда болу кезеңдерінің бірі болып табылатын үдерісті таңдаңыз:
  - A. Метаморфизм
  - B. Қайта кристалдану
  - C. Седиментогенез
  - D. Интрузия
  - E. Булану
6. Жер екі себепке байланысты ішкі жағынан ыстық: планетаның пайда болуының қалдық жылуы және ...
  - A. Ежелгі метеорит құлауы
  - B. Радиоактивті ыдырау
  - C. Күн арқылы жылыту
  - D. Жанартаулардың жылу шығаруы
  - E. Тектоникалық плиталардың қозғалысы
7. Ірі қалалардың аудандары мен ауылдарды бейнелеу үшін ең қолайлы масштаб:
  - A. 1:500
  - B. 1: 25000
  - C. 1: 200 000
  - D. 1:500000
  - E. 1:1 000 000
8. Дефляция нәтижесінде пайда болған жер бедерінің пішінін таңдаңыз:
  - A. Шөл саңырауқұлақтары
  - B. Шөл қазаншұңқыры

- C. Инзельберг
  - D. Карст
  - E. Карлар
9. Мұхит түбінің ең үлкен бөлігін мыналар алып жатыр:
- A. Қайраң
  - B. Континенттік беткей
  - C. Науалар
  - D. Үстірт
  - E. Абиссаль жазығы
10. Төмендегі тізімнен оқшауланған тілді таңдаңыз:
- A. Эсперанто
  - B. Айну
  - C. Грузин
  - D. Күрд
  - E. Араб

Сұрақтар (11-15) төмендегі суретке негізделеді:

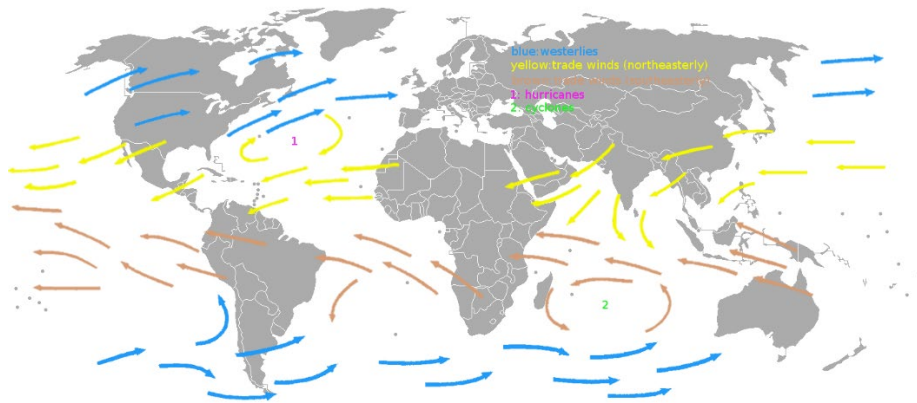
11. Бұл жыныстың түрін анықтаңыз:
- A. Эффузивті магмалық тау жынысы
  - B. Интрузивті магмалық тау жынысы
  - C. Жапырақты метаморфты жыныс
  - D. Биогенді шөгінді жыныс
  - E. Детриттік шөгінді жыныс
12. Бұл жыныстың сыртқы құрылымын анықтаңыз:
- A. Ұсақ түйіршікті
  - B. Шыны
  - C. Везикулярлы
  - D. Ірі түйіршікті
  - E. Оолитті
13. Мұндай текстураның пайда болуының негізгі себебін таңдаңыз:
- A. Тау жыныстарының баяу қатаюы
  - B. Тау жыныстарының тез қатаюы
  - C. Тау жыныстарының бірнеше түрін бекіту
  - D. Жел эрозиясы
  - E. Химиялық тотығу
14. Бұл тау жыныстарының көпшілігі қандай минералдар тобынан тұрады?
- A. Карбонаттар
  - B. Оксидтер

- C. Силикаттар
- D. Гидроксидтер
- E. Сульфидтер

15. Неліктен бұл тау жынысы ашық түсті?

- A. Баяу қатаю
- B. Үгілу
- C. Тау жыныстарының эрозиясы
- D. Сұйықтықтарды қосу
- E. Ол жеңіл минералдардан тұрады

Сұрақтар (16-20) Жердің басым желдеріне арналған.

16. Жер бетіндегі ең күшті тұрақты желдер:

- A. Антарктида
- B. Солтүстік америка
- C. Еуразия
- D. Тыңық мұхит
- E. Оңтүстік мұхит

17. Тропикалық ендіктер белдеулердің шоғырланған жерлері:

- A. Субдукция
- B. Антициклондар
- C. Циклондар
- D. Абразия
- E. Соқтығыстар

18. Оңтүстік жарты шарда пассат желдері негізінен мына жерден соғады:

- A. Солтүстік-батыс
- B. Солтүстік
- C. Солтүстік-Шығыс
- D. Оңтүстік-шығыс
- E. Оңтүстік-батыс

19. Қоңыржай ендіктердің батыс желдері дәл осы бағытқа ие болады, ең алдымен:

- A. Қысым айырмашылығы
- B. Тропикалық циклондар
- C. Қоңыржай климат
- D. Жердің Күнді айналуы
- E. Жердің өз осінен айналуы

20. Жоғарыда айтылған Жердегі басым желдер картасы желдердің таралуын көрсетеді:

- A. қаңтар
- B. наурыз
- C. мамыр

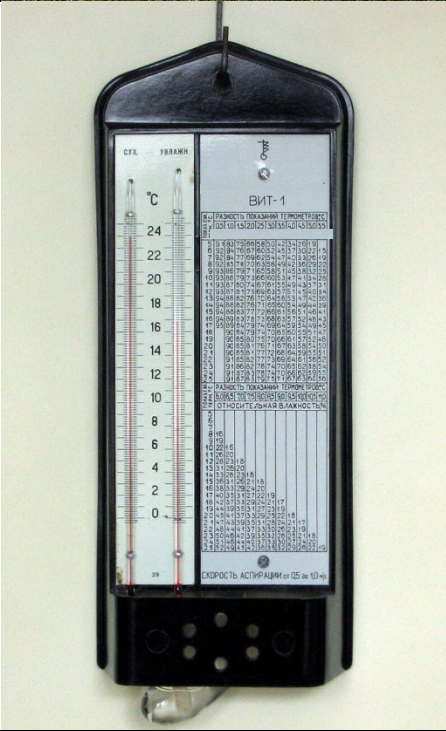
- D. тамыз
E. қараша

А бөлімі. Ауа райын зерттеу

Ауа райының өзгеруін бақылау үшін метеостанциялар пайдаланылады, оларда метеорологиялық айнаымаларды өлшеуге арналған әртүрлі аспаптар бар.

1. Төмендегі кестеден кейінгі тізімдердің дұрыс жауаптарын пайдалана отырып, «құрылғының суреті – құрылғының атауы – өлшенген шама» арасындағы дұрыс сәйкестіктерді орнату арқылы төмендегі кестені толтырыңыз (тізімдердегі қосымша жауаптар бар). Кейбір ұяшықтар толтырылған [4.5]

	Құрылғының суреті	Құрылғының атауы	Ол нені өлшейді?
I.		(.....)	Атмосфералық қысым
II.		Анеморумбометр	(.....)

III.		(.....)	(.....)
IV.		(.....)	(.....)
B.		(.....)	(.....)

VI.		Трансми́ссио́метр (.....)

Жетіспейтін құрылғылар атауы– 1) психрометр, 2) барометр, 3) мұз аппараты, 4) гелиограф, 5) плювиограф.

Өлшенетін шамалардың тізімі– А) күндізгі күн сәулесінің ұзақтығы, В) салыстырмалы ылғалдылық, С) жауын-шашын мөлшері, D) желдің жылдамдығы мен бағыты, Е) атмосфераның көріну мүмкіндігі, F) мұз бен аяз шөгінділерінің болуы.

В1 схемасында (оң жақта) метеорологиялық кабина – жерден 2 метр биіктікте орнатылған жалюзі бар ақ ағаш кабина көрсетілген. Метеорологиялық кабинада психрометр, гигрометр, максималды және минималды термометрлер орналасқан.

2. Ауа райы экранының дизайнының үш аспектісін анықтаңыз және олардың әрқайсысының ішіндегі құралдардың өз функцияларын орындауға қалай көмектесетінін түсіндіріңіз. [4.5]

Мысалы: Кабинеттің төбесі оның астынан ауа еркін өтуі үшін күшейтілген, бұл шатырдан төбеге жылу беруді азайтады.

В1 схемасы. Метеорологиялық кабина.

Жаздың екі түнінде бір метеорологиялық станцияда температураны өлшеген кезде мыналар байқалды:

- Алғашқы түн ашық болып, таңғы 6-да ауа температурасы $+8^{\circ}\text{C}$ болды.
- Екінші түнде күн бұлтты болып, таңғы сағат 6-да ауа температурасы $+12^{\circ}\text{C}$ болды.

3. Басқа метеорологиялық айнымалылар өзгеріссіз қалса, айырмашылық неліктен пайда болғанын түсіндіріңіз.[1]

В бөлімі. Географиялық ашылулар

Ұлы географиялық ашылулар-XV ғасырда басталып, XVIII ғасырға дейін созылған адамзат тарихындағы кезең, онда еуропалықтар Еуропада үлкен сұранысқа ие жаңа сауда серіктестері мен тауар көздерін іздеу үшін Африка, Америка, Азия және Океанияға жаңа жерлер мен теңіз маршруттарын ашылды.

- Маршруттар туралы алған білімдеріне сүйене отырып, төмендегі саяхатшылар кестесін толтырыңыз: [6]

	Экспедиция бағыты	Саяхатшы	Мақсат
I.		(.....)	(.....)
II.		(.....)	(.....)

III.		(.....)	(.....)
IV.		(.....)	(.....)
V.		(.....)	(.....)

VI.		(.....)	(.....)

2. Төмендегі тұжырымдардың ақиқат екенін анықтаңыз (Дұрыс / Дұрыс емес) [2]

	Мәлімдеме	Жауап
1	Ұлы географиялық ашылулардың басталуының басты себептерінің бірі Осман империясын айналып өтіп, Азияның байлығына жол табуға ұмтылу болды.	
2	Америго Веспуччи Америка жағалауына бірінші болып аяқ басқандықтан, құрлық оның атымен аталған.	
3	Жаңа материктердің ашылуы сол құрлықтардағы елдермен жаңа одақтастық қатынастардың қалыптасуына әкелді.	
4	Ұлы географиялық ашылулар кезеңінде ең алғашқы халықаралық сауда компанияларының бірі құрылды	

3. «Колумб айырбасы» терминіне анықтама беріңіз.[2]